

FATTIGDOM EN RÄTTIGHETSFRÅGA

AMNESTY.SE/NUVETDU

AMNESTY
INTERNATIONAL

NICARAGUA:

DET ABSOLUTA ABORTFÖRBUDET ÄVENTYRAR FLICKORS OCH KVINNORS LIV OCH HÄLSA

Det finns tydliga kopplingar mellan mödradödlighet och kränkningar av kvinnors mänskliga rättigheter. Att flickor och kvinnor diskrimineras, gifts bort i tidig ålder, könsstympas, utsätts för sexuell våld, inte får tillgång till sexuell och reproduktiv hälsovård och information ökar risken för oönskade och riskfyllda graviditeter och mödradödlighet.

Detsamma gäller när flickor och kvinnor nekas tillgång till abort i de fall då graviditeten är ett resultat av våldtäkt eller om det medför fara för kvinnans liv eller hälsa att fullfölja en graviditet.

KVINNOR RISKERAR FÄNGELSE

Nicaraguas nya strafflag, som trädde i kraft i juli 2008, kriminaliserar alla typer av abort. Kvinnor och flickor som genomgår abort riskerar nu långa fängelsestraff – även om deras liv och hälsa är i fara om de fullföljer graviditeten, eller om de blivit gravida till följd av våldtäkt. Den nya lagen gör också att kvinnor och flickor som fått spontana missfall riskerar att åtalas eftersom de felaktigt kan misstänkas för att själva ha framkallat en abort. Straffet för att själv ha framkallat eller samtyckt till abort som utförs av någon annan är fängelse i 1-2 år.

Fram till oktober 2006, då parlamentet i Nicaragua röstade för en ändring av lagen, hade så kallade "terapeutiska" aborter varit lagliga under mer än 100 år. "Terapeutiska" aborter var just sådana aborter som utfördes när kvinnans liv och hälsa var i fara om hon skulle fullfölja graviditeten. Även i de fall då flickor och kvinnor blivit gravida till följd av våldtäkt och incest var abort tillåtet. Lagändringen ryckte undan alla möjligheter till sådan avgörande medicinsk behandling för flickor och kvin-

nor även i undantagsfall och under extrema omständigheter.

Det absoluta förbudet mot abort har skapat en oerhört allvarig situation där flickors och kvinnors liv och hälsa riskeras. Lagen har sannolikt svårast följder för kvinnor och flickor som lever under mindre välbärgade eller fattiga förhållanden. Kvinnor som saknar ekonomiska resurser och säkra alternativ, kan känna sig tvingade att genomgå osäkra och olagliga aborter som äventyrar deras liv eller hälsa. De riskerar dessutom att straffas och fängslas. Flickor och kvinnor som lever i fattigdom drabbas redan oproportionerligt av mödradödlighet.

Lagen är könsdiskriminerande och medför att kvinnor och flickor nekas grundläggande och nödvändig vård och behandling som endast kvinnor behöver. Det är kvinnor och flickor som utsätts för tvånget att fullfölja farliga eller påtvingade graviditeter.

SEXUELLA ÖVERGREPP

Kvinnor och flickor som blir gravida till följd av sexuellt våld måste ha tillgång till rådgivning, stöd och vård, inklusive säker laglig abort, behandling för fysiska skador och sexuellt överförbara sjukdomar och infektioner. Men den nya lagen fråntar sexualbrottsoffer friheten att själva bestämma hur de ska agera vid en oönskad graviditet till följd av sexuellt våld. Att flickor och kvinnor som utsätts för sexuella övergrepp tvingas fullfölja graviditeter mot sin vilja, kan innebära ett utdraget och allvarligt fysiskt och psykiskt lidande. Osäkra och illegala aborter, självmordsförsök och självmord är sannolikt en följd av att de nekas tillgång till laglig, säker abort.

KVINNER DELTAR I EN VAKA TILL STÖD FÖR "TERAPEUTISK ABORT" I MANAGUA, NICARAGUA, 28 SEPTEMBER 2006.

I över hälften av alla anmälda fall av våldtäkt i Nicaragua är brottsoffren flickor under 18 år. Mellan 2005 och 2007 rapporterade dagstidningarna om 1 247 unga flickor som utsatts för våldtäkt eller incest. Av dessa uppges 16 procent ha blivit gravida till följd av övergreppen – flertalet (87 procent) var mellan 10 och 14 år gamla. Mörkertalet tros vara mycket stort.

FLICKOR OCH UNGA KVINNER

Ålder är en riskfaktor vad gäller komplikationer under graviditet och förlossning, bland annat eftersom unga flickor inte växt färdigt och bäckenet ofta är för trångt för att fostret ska kunna passera. Det kan leda till mycket svåra och utdragna förlossningar, allvarliga skador eller dödsfall.

Många unga flickor som blir gravida efter våldtäkt hoppar av skolan. De har svårt att koncentrera sig och saknar ofta viljan att leva, uppper en psykiatriker för Amnesty.

SJUKVÅRSPERSONALENS HÄNDER BAKBUNDNA

Den som utför abort riskerar fängelsestraff i 1-3 år. Det gäller även hälso- och sjukvårdspersonal och oavsett om aborten utförts för att rädda kvinnans liv eller hälsa. Om den som utför aborten är läkare kan yrkesförbud utfärdas under 2-5 år. Enligt den nya lagen kan hälso- och sjukvårdspersonal som (oavsiktligt) skadar eller tillfogar fostret sjukdom dömas till fängelse i 2-5 år.

Det betyder att läkare som behandlar gravida flickor och kvinnor försätts i en omöjlig situation eftersom lagens krav strider

mot deras etiska skyldigheter att rädda livet på och skydda patientens hälsa. Med hotet om åtal hängande över sig kan hälso- och sjukvårdspersonalen inte längre tillhandahålla den vård de bedömer är lämplig eller som patienten efterfrågar. Exempelvis kan behandling mot cancer, malaria eller hiv/aids, akuta hjärtoperationer eller ingripanden vid förlossningshinder resultera i att fostret oavsiktligt skadas eller dör.

Läkare som ingriper för att förhindra att patienten dör till följd av komplikationer i samband med graviditet eller förlossning riskerar inte bara sin yrkeskarriär utan också sin frihet. Det krävs ofta snabba beslut om behandling när komplikationer såsom utomkvedshavandeskap, extremt högt blodtryck eller kraftiga blödningar uppstår. Rädslan för att åtalas har lett till onödiga förseningar med att ge behandling, trots att läkarna är medvetna om att sådana förseningar riskerar att allvarligt skada patientens hälsa. Flera inom sjukvården som Amnesty talat med uppper att man försöker undvika att behandla gravida flickor och kvinnor bland annat genom att skicka dem vidare till andra kliniker. I en del fall har behandlingen skjutits upp tills det varit uppenbart att patienten kommer att dö om hon inte får vård.

Det totala abortförbudet inskränker alltså på sjukvårdspersonalens möjligheter att bedöma, diagnostisera och behandla flickor och kvinnor som lider av ohälsa eller komplikationer under sin graviditet. Den omöjliggör också för läkare att ha ett meningsfullt samtal med patienten om olika behandlingsoptioner eller att ta hänsyn till hennes åsikter om dessa.

ÅTAGIT SIG ATT MINSKA MÖDRADÖDLIGHETEN

Genom FN:s millenniemål har den nicaraguanska regeringen åtagit sig att minska mödradödligheten med 75 procent fram till år 2015. Under år 2000, som är utgångsåret, hade man 230 fall av mödradödlighet per 100 000 födslar.

Regeringen i Nicaragua menar att man står inför flera utmaningar när det gäller att minska mödradödligheten, däribland bristen på förlossningsvård av god kvalitet, avsaknaden av lämpliga och åtkomliga vårdinrättningar samt fattigdom. En rad program som syftar till att minska mödradödligheten har introducerats och budgeten till hälso- och sjukvårdssektorn i stort har ökat. Medan dessa viktiga åtgärder förtjänar erkännande, befarar Amnesty att kriminaliseringen av abort kommer att förhindra att flera av FN:s millenniemål uppnås och underminera ansträngningarna att minska mödradödligheten i landet.

Enligt officiell statistik har 33 kvinnor och flickor dött i samband med graviditeten i år, jämfört med 20 under samma period förra året. Amnesty anser att dessa siffror är toppen av ett isberg eftersom myndigheterna själva erkänner att statistiken över mödradödligheten är underrapporterad.

Det finns en tydlig koppling mellan osäkra aborter och mödradödlighet (och allvarliga skador): i Latinamerika är 12 procent av alla fall av mödradödlighet en konsekvens av komplikationer efter osäkra aborter. Det är dock svårt att bedöma hur trenden ser ut vad gäller mödradödlighet i Nicaragua. Dels finns det brister i data. Kriminaliseringen av och stigmatiseringen kring abort gör det omöjligt att räkna antalet dödsfall som orsakats av osäkra aborter. Kriminaliseringen medför att abort endast kan utföras i hemlighet. Den vårdpersonal som fortsätter att utföra abort eller tillhandahåller behandling vid komplikationer har starka skäl att inte föra in korrekt information i patientjournalerna, eftersom det kan användas som bevis mot såväl patient som läkare. Sannolikheten att kvinnor använder farliga metoder ökar också, liksom risken för att de inte söker vård vid komplikationer efter osäkra aborter.

KVINNORS MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER – STATENS SKYLDIGHETER

Det absoluta abortförbudet och dess negativa inverkan på flickors och kvinnors liv och hälsa reser inte bara frågor om hur Nicaragua ska uppnå FN:s millenniemål. När kvinnors tillgång till säker, laglig abort och information inskränks så hotas deras mänskliga rättigheter, inklusive rätten till hälsa och frihet från tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling.

I samband med att FN:s tortyrkommitté granskade efterlevnaden av tortyrkonventionen i Nicaragua i maj 2009, skickade Amnesty International ett dokument till kommittén som påvisar hur det absoluta förbudet mot abort kan utgöra tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling av kvinnor. I tortyrkommitténs slutliga rekommendationer uppmanas Nicaragua att revidera lagen som totalförbjuder abort så att undantag möjliggörs. Tortyrkommittén anser att det absoluta abortförbudet utsätter kvinnor och flickor för ett konstant hot om allvarliga kränkningar av deras rättigheter, i synnerhet om fullföljande av en graviditet utgör en fara för kvinnans liv, eller om kvinnan utsatts för våldtäkt. FN:s tortyrkommitté är den tredje konventionskommittén som specifikt tar upp abortförbudet i Nicaragua.

FN:s kommitté för mänskliga rättigheter som övervakar staternas efterlevnad av konventionen om de medborgerliga och politiska rättigheterna menar att rätten till liv medför skyldigheter för stater att vidta positiva åtgärder för att stoppa dödsfall som går att förhindra, inklusive åtgärder för mot livshotande hemliga aborter. I oktober 2008 uppmanade kommittén Nicaragua att bland annat ändra lagen och "vidta åtgärder för att hjälpa kvinnor att undvika oönskade aborter så att de inte tvingas söka olagliga och osäkra aborter med fara för livet, eller att de måste resa utomlands för att få abort."

Kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter uttryckte i november 2008 oro över abortförbudet i Nicaragua. Kommittén menar att för att kvinnors rätt till hälsa ska realiseras måste alla hinder avlägsnas som inskränker på deras tillgång till hälso- och sjukvård, utbildning och information, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa.

AMNESTY KRÄVER BLAND ANNAT ATT MYNDIGHETERNA I NICARAGUA:

- ★ avkriminaliserar abort och upphäver artiklarna 143, 145, 148 och 149 i strafflagen. Kvinnor och flickor får under inga omständigheter straffas för att ha sökt eller genomgått abort.
- ★ reformerar lagstiftningen så att "terapeutiska" aborter tillåts då graviditeten är ett resultat av våldtäkt eller incest, samt när graviditeten utgör en fara för kvinnans liv eller hälsa. Lagreformen måste säkerställa att säker abort är tillgänglig utan orimliga restriktioner.
- ★ säkerställer att hälso- och sjukvårdspersonal inte straffas för att ha tillhandahållit säker abort.
- ★ omedelbart ändrar lagen och säkerställer att våldtäktsoffer ges tillgång till omfattande stöd, inklusive rådgivning, medicinsk vård, psykosocialt och rättsligt stöd i enlighet med Världshälsoorganisationens riktlinjer samt att de får stöd och fritt kan fatta informerade beslut om hur de hanterar konsekvenserna av våldtäkten, inklusive att fullfölja eller avbryta sin graviditet.
- ★ säkerställa att kvinnor och män har tillgång till preventivmedel och information så att de kan göra informerade val kring sex och reproduktion, fria från tvång och diskriminering.